

**Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα τις ακόλουθες προτάσεις
«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κατασταλτικά
μέτρα για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη»**

COM(2010) 525 τελικό — 2010/0279 (COD)

**και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη
και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών»**

COM(2010) 527 τελικό — 2010/0281 (COD)

(2011/C 218/09)

Εισηγητής: ο κ. Stefano PALMIERI

Την 1η Δεκεμβρίου 2010, και σύμφωνα με τα άρθρα 121 παρ. 6 και 136 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κατασταλτικά μέτρα για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη

COM(2010) 525 τελικό — 2010/0279 (COD)

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών

COM(2010) 527 τελικό — 2010/0281 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Απριλίου 2011.

Κατά την 471η σύνοδο ολομέλειάς της, της 4ης και 5ης Μαΐου 2011 (συνεδρίαση της 5ης Μαΐου 2011), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 189 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 11 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) χαιρετίζει το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριέλαβε στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης την απαίτηση να λαμβάνονται περισσότερο υπόψη οι μακροοικονομικές ανισορροπίες – ακριβώς όπως και τα δημόσια ελλείμματα – ως παράγοντες οικονομικής, χρηματοπιστωτικής και κοινωνικής αστάθειας των οικονομιών των κρατών μελών (ΚΜ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η σημερινή οικονομική κρίση υπέβαλε σε σκληρή δοκιμασία την οικονομική, κοινωνική και πολιτική υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν γένει και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) ειδικότερα. Η συνεκτίμηση της ποσοτικής μόνο διάστασης της οικονομικής μεγέθυνσης μιας χώρας απεδείχθη ανεπαρκής για την πρόληψη της κρίσης, καθώς πρέπει να αξιολογείται και η ποιότητα της ανάπτυξης μιας χώρας, να εντοπίζονται δηλαδή οι μακροοικονομικοί παράγοντες που στηρίζουν τη βιωσιμότητα και τη δυναμική της.

1.3 Η ΕΟΚΕ προσδοκά ότι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης θα διεξαχθεί με τρόπο που να διασφαλίζει ότι δίδεται ίση έμφαση στις ανάγκες της σταθερότητας και της ανάπτυξης που δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

1.4 Προς τούτο η ΕΟΚΕ εύχεται όπως η ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης – ακρογωνιαίος λίθος των

οικονομικών, κοινωνικών και σχετικών με τη συνοχή πολιτικών της ΕΕ – συμβάλει στην επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στη στρατηγική Ευρώπη 2020 και στη νέα ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής.

1.5 Η ΕΟΚΕ προτίθεται να συμβάλει στην επίτευξη της ευρείας συναίνεσης που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης, αναδεικνύοντας αφενός ορισμένα εγγενή ελαττώματα και κινδύνους στην προσέγγιση που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, αφετέρου, τις σημαντικές δυνατότητες που παρέχει.

1.6 Εάν, όπως έχει υπογραμμίσει η Επιτροπή ⁽¹⁾, οι αναδυόμενες και χρονίζουσες ανισορροπίες μακροοικονομικής φύσης μεταξύ των ΚΜ πρέπει να αποδοθούν στους παράγοντες ανταγωνιστικότητας και εάν με τον όρο «ανταγωνιστικότητα» νοείται (σύμφωνα με τον ορισμό της ίδιας της Επιτροπής) «η ικανότητα της οικονομίας να εξασφαλίζει στους πολίτες υψηλά και συνεχώς βελτιούμενα επίπεδα διαβίωσης και υψηλούς ρυθμούς απασχόλησης σε βιώσιμη βάση» ⁽²⁾, καθίσταται προφανής η ανάγκη να εξετασθεί ευρύτερο φάσμα οικονομικών, χρηματοπιστωτικών και κοινωνικών αιτιών για την αξιολόγηση αυτών των ανισορροπιών, όπως επισημαίνει η ΕΟΚΕ.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή – ΓΔ ECFIN, Ο αντίκτυπος της παγκόσμιας κρίσης στην ανταγωνιστικότητα και στις αποκλίσεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στην ευρωζώνη, Τριμηνιαία έκθεση για την Ευρωζώνη, αρ. 1/2010.

⁽²⁾ COM(2002) 714 τελικό.

1.7 Προς τούτο η ΕΟΚΕ κρίνει πως η αξιολόγηση των ανισορροπιών θα πρέπει να γίνεται βάσει οικονομικών, χρηματοπιστωτικών και κοινωνικών δεικτών. Σε αυτό το πλαίσιο εφιστά την προσοχή στην ανάγκη συνυπολογισμού των ανισορροπιών που πηγάζουν από τις υψηλές και αυξανόμενες ανισότητες όσον αφορά την κατανομή του πλούτου εντός των ΚΜ, που αποτέλεσαν μία από τις αιτίες της πρόσφατης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης ⁽³⁾.

1.8 Οι μακροοικονομικές διαφορές δεν είναι μόνο αποτέλεσμα της νομισματικής ένωσης, αλλά και της δημιουργίας της ενιαίας αγοράς. Ο διασυννοριακός καταμερισμός της εργασίας εξαρτάται από τα διαφορετικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των εκάστοτε αγορών. Συνεπώς, τα προβλεπόμενα μέτρα δεν πρέπει να επιδιώκουν την απόλυτη εξομοίωση καθότι οι διαφορές πηγάζουν από την εσωτερική δυναμική της αγοράς και δεν έχουν αρνητικές συνέπειες.

1.9 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη, όσον αφορά την αξιολόγηση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, ορθής και ισότιμης αξιολόγησης των παραγόντων ανταγωνιστικότητας, είτε συνδέονται με τις τιμές είτε όχι.

1.10 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι θα διευρυνθεί ο προβληματισμός ως προς τους δείκτες που θα περιέχονται στον πίνακα αποτελεσμάτων της Επιτροπής, προκειμένου να περιλαμβάνουν, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ευρύ αριθμό θεσμικών παραγόντων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ των οποίων η ίδια η ΕΟΚΕ και η Επιτροπή των Περιφερειών.

1.11 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο πίνακας αποτελεσμάτων που προτείνει η Επιτροπή στο πλαίσιο του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης πρέπει να θεωρείται μέσο πρώτης αξιολόγησης, λόγω των εγγενών τεχνικών προβλημάτων της προσέγγισης (καθορισμός επιπέδων συναγερμού, ειδικό «βάρος» για κάθε παράγοντα ανισορροπίας, χρονικό διάστημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη). Κατά συνέπεια, πρέπει να ακολουθηθεί ευρύτερη και πιο ενδελεχής οικονομική αξιολόγηση των εν λόγω ανισορροπιών μεταξύ των ΚΜ.

1.12 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τον κίνδυνο να θεωρηθεί αυτονόητη η σχέση μεταξύ του εντοπισμού των ανισορροπιών, της παρέμβασης των διορθωτικών μέτρων και της επανεξισορρόπησης εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, εάν αυξηθεί το χρονικό διάστημα μεταξύ των παραπάνω, ρόλο διαδραματίζουν επίσης: α) οι σύνθετες σχέσεις μεταξύ στόχων και μακροοικονομικών μέσων, β) ο έμμεσος έλεγχος των μέσων από τους πολιτικούς, γ) η ενδεχόμενη ανεπάρκεια του προτεινόμενου συστήματος κυρώσεων για τις χώρες της ΟΝΕ.

1.13 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τον κίνδυνο ενδεχόμενα περιοριστικά μέτρα με στόχο την επανεξισορρόπηση να οδηγήσουν σε προκυκλικές πολιτικές, που θα ενισχύουν και θα παρατείνουν την τρέχουσα οικονομική ύφεση. Ενδέχεται επίσης το μείγμα οικονομικών

πολιτικών που χαράσσονται για επιμέρους ΚΜ, αν και αναγκαίο για την αντιμετώπιση των εσωτερικών τους ανισορροπιών, να αποδειχθεί ακατάλληλο για την ΕΕ στο σύνολό της.

1.14 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι στο πλαίσιο των μέτρων πρόληψης των μακροοικονομικών ανισορροπιών που συνδέονται με την υπερχρέωση του ιδιωτικού τομέα έχει υποτιμηθεί η ικανότητα εποπτείας και ελέγχου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Συστημικού Κινδύνου και της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών. Για αυτό το λόγο η ΕΟΚΕ ζητά να τεθούν, στο πλαίσιο συντονισμού μεταξύ των προαναφερθέντων οργανισμών, οι συνθήκες για την εγγύηση της αποτελεσματικής εποπτείας - άμεσης ή έμμεσης - του τραπεζικού συστήματος, παράλληλα με κατάλληλες ρυθμιστικές παρεμβάσεις όσον αφορά την πίστωση, τα ρυθμιστικά κριτήρια της οποίας πρέπει να καθορισθούν.

1.15 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι από την κανονιστική δέσμη μέτρων για την πρόληψη και την διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών απουσιάζει ο προβληματισμός ως προς τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Δεδομένης της εμφάνισης ασύμμετρων κρίσεων στα ΚΜ της ευρωζώνης, καθίσταται αναγκαία η προσφυγή σε μέσα εξισορρόπησης του μακροοικονομικού συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη σκοπιμότητα της αξιολόγησης του δυναμικού ενός πιο ευέλικτου συστήματος προϋπολογισμού εφοδιασμένου με περισσότερους πόρους από ό,τι ο σημερινός. Κάτι τέτοιο θα επέτρεπε τις αναγκαίες μεταβιβάσεις από τις περιοχές που ωφελήθηκαν από την κρίση σε αυτές που ζημιώθηκαν, είτε μέσω αυτόματων σταθεροποιητών είτε μέσω της χρηματοδότησης πανευρωπαϊκών επενδυτικών προγραμμάτων (δηλαδή μέσω της έκδοσης ευρωομολόγων) ⁽⁴⁾.

1.16 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εδραίωση της δημοκρατικής νομιμότητας του συντονισμού των ευρωπαϊκών οικονομικών πολιτικών διέρχεται αναγκαστικά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), την ΕΟΚΕ και την Επιτροπή των Περιφερειών, δηλαδή τα όργανα που εκπροσωπούν τους πολίτες, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών ⁽⁵⁾.

1.17 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το ΕΚ μπορεί να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο στον καθορισμό του μακροοικονομικού πλαισίου αναφοράς, στην ιεράρχηση των προβλημάτων και στη χάραξη των οικονομικών πολιτικών. Σε αυτό το πλαίσιο το ΕΚ αναλαμβάνει τον κεντρικό ρόλο για τη χάραξη (από κοινού με τα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα) κοινής στρατηγικής που δεν περιορίζεται στη

⁽⁴⁾ Monti M., Νέα στρατηγική για την Ενιαία αγορά. Στην υπηρεσία της οικονομίας και της κοινωνίας της Ευρώπης, Έκθεση στον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μάιος 2010. Delors J., Fernandes S., Mermet E., Το ευρωπαϊκό εξάμηνο: έκθεση για τη μεταμόρφωση της Ευρώπης μας, Les Brefs, n. 22, Φεβρουάριος 2011. Amato A., Baldwin R., Gros D., Micossi S., Padoan P., **Νέα πολιτική συμφωνία για βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη: ανοιχτή επιστολή στον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου**, VoxEU.org, Δεκέμβριος 2010, διαθέσιμη στο διαδίκτυο www.voxeu.org/index.php?q=node/5893.

⁽⁵⁾ Μεταξύ των σημείων 1.15 και 1.18 επαναλαμβάνονται οι συστάσεις της γνωμοδότησης ECO/282 με θέμα Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών για τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση - Εργαλεία για ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ, ΕΕ 2011/C 107/02, σελ. 7.

⁽³⁾ ΔΟΕ-ΔΝΤ, Οι προκλήσεις της ανάπτυξης, της Απασχόλησης και της Κοινωνικής Συνόχης, έγγραφο συζήτησης στην κοινή διάσκεψη ΔΟΕ-ΔΝΤ, Όσλο, 13 Σεπτεμβρίου 2010 (σελ. 67-73).

θέσπιση κανόνων και τυπικών διαδικασιών αλλά εξετάζει σε βάθος συγκεκριμένες πολιτικές για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και των προσδοκιών των ευρωπαίων πολιτών.

1.18 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 24ης και 25ης Μαρτίου 2011, σύμφωνα με τα οποία προβλέπεται «στενή συνεργασία» με την ΕΟΚΕ κατά την εφαρμογή του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου», «προκειμένου να εξασφαλιστεί ευρεία οικειώση». Η ΕΟΚΕ δηλώνει έτοιμη να συνεργαστεί σε όλους τους τομείς και ελπίζει να αρχίσει τις σχετικές συζητήσεις με το Συμβούλιο το συντομότερο δυνατό.

1.19 Η ΕΟΚΕ, ως φόρουμ διαλόγου των πολιτών, μπορεί να διοργανώνει ειδική ετήσια σύνοδο (το φθινόπωρο) για τη συζήτηση των συστάσεων προς τα ΚΜ και το διάλογο με τις αντίστοιχες εθνικές ΟΚΕ, τα εθνικά κοινοβούλια και το ΕΚ, πράγμα που θα επιτρέψει την καλύτερη αξιολόγηση των στρατηγικών που θα υιοθετηθούν καθώς και την διάδοση και την εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο.

1.20 Η ΕΟΚΕ εύχεται την εντατικοποίηση της χρήσης του μακροοικονομικού διαλόγου (MED) προκειμένου η πρόληψη και η διόρθωση των ανισοτήτων να μην αποτελεί αποκλειστικά υπόθεση της Επιτροπής και των κυβερνήσεων των ΚΜ. Ο MED θα καταστεί έτσι μέσο από κοινού αξιολόγησης, από τις κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους, της οικονομικής κατάστασης σε επίπεδο ΕΕ και των μέτρων που πρέπει να ληφθούν, σε στενή σύνδεση με τη διαδικασία του κοινωνικού διαλόγου και τις διαβουλεύσεις σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου η δυναμική της ΕΕ να συντονιστεί στο σύνολό της με αυτή των ΚΜ.

2. Η παρέμβαση για τη διόρθωση των εσωτερικών μακροοικονομικών ανισορροπιών που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις ανακοινώσεις COM(2010) 525 και 527 τελικό

2.1 Στις 30 Ιουνίου 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την ανακοίνωση *Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών για τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση - Εργαλεία για ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ* ⁽⁶⁾. Με αυτή την ανακοίνωση η Επιτροπή επιχειρεί να δώσει συνέχεια σε όσα ήδη έχει αναφέρει στην ανακοίνωση με τίτλο *Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών* ⁽⁷⁾.

2.2 Υπό το φως της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, η Επιτροπή και η ομάδα εργασίας του Προέδρου κ. VAN ROMPUY αναγνωρίζουν πως η τήρηση των όρων του Συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης (ΣΣΑ) – και των τροποποιήσεών τους στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της διακυβέρνησης – δεν αρκεί για την εγγύηση της σταθερότητας της ΟΝΕ. Η ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών εντός των ΚΜ απειλεί να βλάψει το σύνολο του ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος, συμβάλλοντας έτσι στην επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών και στην αύξηση των εντάσεων στις χρηματαγορές.

⁽⁶⁾ COM(2010) 367 τελικό, αντικείμενο της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ με τίτλο *Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών*; ΕΕ C 107 της 6.4.2011, σ. 7.

⁽⁷⁾ COM(2010) 250 τελικό.

2.3 Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή παρουσίασε στις 29 Σεπτεμβρίου 2010 νομοθετική δέσμη μέτρων αποτελούμενη από έξι προτάσεις ⁽⁸⁾ με στόχο τη θέσπιση κανονιστικού πλαισίου για την πρόληψη και τη διόρθωση των ανισορροπιών στα ΚΜ που σχετίζονται με τον προϋπολογισμό (και το ΣΣΑ) ⁽⁹⁾ ή είναι μακροοικονομικού χαρακτήρα. Αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης είναι η πρόταση της Επιτροπής για την εποπτεία των μακροοικονομικών ανισορροπιών, που βασίζεται στα έγγραφα COM(2010) 525 και 527 τελικό που αφορούν αντιστοίχως τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη μέσω κυρώσεων που αφορούν μόνο τις χώρες της ΟΝΕ και το μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης που αφορά όλα τα ΚΜ.

2.3.1 Ο μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης για όλα τα ΚΜ περιλαμβάνει:

- την περιοδική εκτίμηση των κινδύνων που ενέχουν οι μακροοικονομικές ανισορροπίες σε κάθε ΚΜ, βάσει πλαισίου αναφοράς που αποτελείται από οικονομικούς δείκτες και ενδεικτικά όρια επαγρύπνησης (πίνακας αποτελεσμάτων),
- τον εντοπισμό από την Επιτροπή, βάσει οικονομικής και όχι μηχανικής ανάγνωσης του πίνακα αποτελεσμάτων, των ΚΜ με υψηλό κίνδυνο ανισορροπίας, προκειμένου να εκτιμηθεί η πραγματική σοβαρότητα της κατάστασης,
- την ενδελεχή ανάλυση της γενικής οικονομικής κατάστασης των ΚΜ που εμφανίζουν ιδιαίτερα αρνητικό πίνακα αποτελεσμάτων,
- την ενδεχόμενη σύσταση από την Επιτροπή προς το εν λόγω ΚΜ σε περίπτωση πραγματικού κινδύνου, προκειμένου αυτό να διορθώσει την ανισορροπία και στο πλαίσιο των λοιπών συστάσεων πολιτικής που προβλέπονται κατά το ευρωπαϊκό εξάμηνο (άρθρο 121 παρ. 2 της ΣΛΕΕ),

- την ενδεχόμενη έναρξη διαδικασίας υπερβολικών ανισορροπιών (άρθρο 121 παρ. 4 της ΣΛΕΕ) σε περίπτωση σοβαρού κινδύνου ανισορροπίας ή κινδύνου –στην ζώνη ευρώ– που μπορεί να μεταδοθεί στα άλλα ΚΜ θέτοντας σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία της ΟΝΕ.

2.3.2 Η διαδικασία υπερβολικών ανισορροπιών προβλέπει την παρουσίαση σχεδίου διορθωτικής δράσης από τα ΚΜ στο Συμβούλιο της ΕΕ. Εάν τα διορθωτικά μέτρα κριθούν επαρκή, η διαδικασία διακόπτεται ενόσω το συμφωνημένο διορθωτικό σχέδιο εφαρμόζεται. Ωστόσο το ΚΜ οφείλει να αναφέρει τακτικά την πρόοδο του στο Συμβούλιο Ecofin. Η διαδικασία δεν ολοκληρώνεται παρά μόνο όταν το Συμβούλιο, βάσει σύστασης της Επιτροπής, κρίνει πως η ανισορροπία διορθώθηκε αρκετά ώστε να μη θεωρείται πλέον υπερβολική.

⁽⁸⁾ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ.: http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/2010-09-eu_economic_governance_proposals_en.htm (στην αγγλική).

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δημοσιονομική εποπτεία στη ζώνη του ευρώ» (Βλέπε σελίδα 46 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

2.3.3 Αποκλειστικά για τις χώρες της ONE, σε περίπτωση αδράνειας απέναντι σε υπερβολικές ανισορροπίες προστίθενται κυρώσεις (ύψους μέχρι το 0,1 % του ΑΕγχΠ) εφόσον το ΚΜ, μετά από δύο διαδοχικές προειδοποιήσεις, δεν υποβάλει επαρκές σχέδιο διορθωτικής δράσης ή δεν υλοποιεί τα προβλεπόμενα μέτρα.

2.4 Το κύριο μέσο ενεργοποίησης του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης για τις μακροοικονομικές ανισορροπίες είναι ο προτεινόμενος από την Επιτροπή πίνακας αποτελεσμάτων, σε συνδυασμό με ειδική ανάλυση της οικονομικής κατάστασης των ΚΜ. Τα χαρακτηριστικά του περιλαμβάνουν:

- i) περιορισμένο αριθμό δεικτών για τον εντοπισμό ανισορροπιών και προβλημάτων ανταγωνιστικότητας·
- ii) όρια συναγερμού, η υπέρβαση των οποίων θα ενεργοποιήσει το στάδιο της παρατήρησης·
- iii) δυνατότητα διαφοροποιημένων ορίων βάσει της συμμετοχής ή όχι στην ευρωζώνη·
- iv) «εξελικτικό» χαρακτήρα, καθώς η σύνθεση των δεικτών πρέπει να ανταποκρίνεται έγκαιρα στις μεταβολές των διαφόρων πηγών ανισορροπίας.

2.4.1 Στα πρώτα σχέδια της Επιτροπής σχετικά με την επιλογή δεικτών για τον πίνακα αποτελεσμάτων⁽¹⁰⁾, περιλαμβάνονται οι ακόλουθοι δείκτες, οι τρεις πρώτοι εκ των οποίων σχετίζονται με την εξωτερική διάσταση και οι τέσσερις τελευταίοι με την εσωτερική κατάσταση:

- **το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕγχΠ**, δείκτης που ανακλά την καθαρή πιστωτική ή χρεωστική θέση απέναντι στον υπόλοιπο κόσμο,
- **η καθαρή θέση στοιχείων ενεργητικού αλλοδαπής ως ποσοστό του ΑΕγχΠ**, δείκτης που ανακλά το αποθεματικό αντιστάθμισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών,
- **η μεταβολή της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας** βάσει του κόστους ανά μονάδα εργασίας, που αποτελεί σύνθεση της ανταγωνιστικότητας της χώρας (με διαφοροποιημένα όρια προειδοποίησης για την ευρωζώνη),
- **η μεταβολή της πραγματικής τιμής των ακινήτων**, για να ελεγχθούν ενδεχόμενες κερδοσκοπικές φούσκες, ή εναλλακτικά **η διακύμανση του ποσοστού της προστιθέμενης αξίας του κλάδου των ακινήτων** επί του συνόλου,

⁽¹⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή - ΓΔ ECFIN, A structured framework to prevent and correct macroeconomic imbalances: operationalising the alert mechanism (Διαρθρωμένο πλαίσιο για την πρόληψη και τη διόρθωση μακροοικονομικών ανισορροπιών: καθιστώντας λειτουργικό το μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης) και A structured surveillance procedure to prevent and correct harmful macroeconomic imbalances: An explanation of the Commission's proposal of 29 September 2010 (Διαρθρωμένη διαδικασία παρακολούθησης για την πρόληψη και τη διόρθωση επιζήμιων μακροοικονομικών ανισορροπιών: Εξήγηση της πρότασης της Επιτροπής της 29ης Σεπτεμβρίου), Σημείωμα για την Επιτροπή οικονομικής πολιτικής και τα αναπληρωματικά μέλη της Επιτροπής οικονομικών και χρηματοπιστωτικών θεμάτων, 11 Νοέμβριος 2010 (πρβλ. Centro Europa Ricerche - CER, 2011, Vincoli Esteri).

— **το χρέος του ιδιωτικού τομέα ως ποσοστό του ΑΕγχΠ**, για την εκτίμηση της ευαισθησίας του ιδιωτικού τομέα απέναντι σε μεταβολές του οικονομικού κύκλου, στον πληθωρισμό και τα επιτόκια,

— **η μεταβολή του ιδιωτικού δανεισμού**, που αποτελεί την αντισταθμιστική ροή έναντι των αποθεμάτων ιδιωτικού χρέους,

— **το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕγχΠ**, ως παραδοσιακός δείκτης της δημοσιονομικής κατάστασης των ΚΜ.

3. Οι χρονίζουσες ανισότητες ως προς την ανταγωνιστικότητα στην ευρωζώνη

3.1 Η ύπαρξη εσωτερικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στα ΚΜ συνδέεται με τις χρονίζουσες ανισότητες μεταξύ συνολικής προσφοράς και ζήτησης στα ΚΜ, που οδηγούν σε συστηματικά πλεονάσματα ή ελλείμματα στη συνολική αποταμίευση μιας οικονομίας. Αυτό προέρχεται από πολλαπλούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συνολική ζήτηση και προσφορά και τείνουν να επιδρούν αρνητικά στη λειτουργία της οικονομίας των ΚΜ, της ONE και της ΕΕ στο σύνολό της.

3.2 Χαιρετίζεται, συνεπώς, η νέα έμφαση που δίνει η Επιτροπή στις μακροοικονομικές ανισότητες στα ΚΜ – από κοινού με τα ελλείμματα του δημόσιου προϋπολογισμού – ως παράγοντες οικονομικής και χρηματοπιστωτικής αστάθειας στο σύνολο της ΕΕ.

3.3 Μετά από μια δεκαετία και πλέον κατά την οποία η Επιτροπή είχε καταστήσει την εξισορρόπηση των δημόσιων προϋπολογισμών μοναδικό πεδίο εποπτείας εντός της ONE, προτείνεται προσέγγιση που επιτρέπει την σαφώς πληρέστερη αξιολόγηση της εθνικής απόδοσης, για το σύνολο των ΚΜ. Είναι ολοένα εμφανέστερο πως δεν αρκεί η ποσοτική διάσταση της οικονομικής μεγέθυνσης μιας χώρας, αλλά πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη η ποιότητα της ανάπτυξης, δηλαδή να εντοπίζονται οι μακροοικονομικοί παράγοντες της βιωσιμότητας και της δυναμικής της.

3.4 Με τη δημιουργία της ONE δημιουργήθηκε η εσφαλμένη εντύπωση πως οι ανισότητες μεταξύ των ΚΜ ως προς την ανταγωνιστικότητα δε θα ήταν παρά προσωρινές. Η εμπειρία του Ευρώ, εκτός του ότι απέδειξε τον χρονίζοντα χαρακτήρα αυτών των αποκλίσεων, έδειξε πως αυτές απειλούν τα θεμέλια της ίδιας της ONE δημιουργώντας δύσκολα αντιμετωπίσιμες καταστάσεις, όπως αποδεικνύουν οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις των τελευταίων μηνών.

3.4.1 Συγκεκριμένα, κατά τη δεκαετία που προηγήθηκε της οικονομικής κρίσης, εμφανίστηκαν χρονίζουσες αποκλίσεις στην παραγωγικότητα (εκφρασμένες ως πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία) και στην ανταγωνιστικότητα (εξέλιξη των εξαγωγών) μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης (Γράφημα 1 και 2 του Παραρτήματος)⁽¹¹⁾. Η ιδιαιτερότητα αυτής της κατάστασης δεν έγκειται τόσο στην εμφάνισή της όσο στο χρονίζοντα χαρακτήρα της, καθώς σε προηγούμενες περιπτώσεις (δεκαετία του '70 και του '80) οι αποκλίσεις διορθώθηκαν άμεσα μέσω της ευθυγράμμισης των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών των εν λόγω χωρών.

⁽¹¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Surveillance of Intra-Euro-Area Competitiveness and Imbalances, European Economy αρ. 1/2010.

3.4.2 Αυτές οι αποκλίσεις είχαν επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο των ΚΜ. Το εμπορικό ισοζύγιο της Γερμανίας και αυτό της ομάδας των «περιφερειακών» κρατών που αποτελείται από την Πορτογαλία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία παρουσιάζουν αντίστροφη πορεία, ενώ η άνοδος του ενός μοιάζει ίση με την πτώση του άλλου ⁽¹²⁾ (Γράφημα 3 και 4 του Παραρτήματος). Η δυναμική δεν υποδεικνύει προσωρινό χαρακτήρα, καθώς οι αποκλίσεις εμφανίζουν αύξηση από τη σύσταση της ΟΝΕ και μετά, παρά το ότι η κρίση του 2008 μοιάζει να τις μειώνει.

3.4.3 Η συνέχιση των αποκλίσεων στην ανταγωνιστικότητα και τις εξαγωγές ανακλάται στο ισοζύγιο τρεχουσών πληρωμών και στις καθαρές θέσεις ξένων περιουσιακών στοιχείων (Γράφημα 5 και 6 του Παραρτήματος) ενώ παράλληλα δημιουργεί καταστάσεις δυσανεξίας για ορισμένα ΚΜ της ευρωζώνης.

4. Κύρια σημεία της προτεινόμενης παρέμβασης

4.1 Σε αυτό το εμφανώς προβληματικό πλαίσιο, που απαιτεί δυναμικές λύσεις, παραμένουν παρόλα αυτά ορισμένα ερωτήματα ως προς την προσέγγιση της Επιτροπής και κατά συνέπεια ως προς τους ενεχόμενους κινδύνους.

4.2 Εάν, όπως έχει υπογραμμίσει η Επιτροπή ⁽¹³⁾, οι αναδυόμενες και παρατεινόμενες ανισορροπίες μακροοικονομικής φύσης μεταξύ των ΚΜ πρέπει να αποδοθούν στους παράγοντες ανταγωνιστικότητας και εάν με τον όρο «ανταγωνιστικότητα» νοείται (σύμφωνα με τον ορισμό της ίδιας της Επιτροπής) «η ικανότητα της οικονομίας να εξασφαλίζει στους πολίτες υψηλά και συνεχώς βελτιούμενα επίπεδα διαβίωσης και υψηλούς ρυθμούς απασχόλησης σε βιώσιμη βάση» ⁽¹⁴⁾, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να εξετασθεί ευρύτερο φάσμα οικονομικών, χρηματοπιστωτικών και κοινωνικών αιτίων αυτών των ανισορροπιών, και κατά συνέπεια να εξετασθούν οι δείκτες που θα ενταχθούν στον πίνακα αποτελεσμάτων ώστε να εντοπίζονται οι δυνητικές μακροοικονομικές ανισορροπίες.

4.2.1 Μεταξύ των παραγόντων ανταγωνιστικότητας περιλαμβάνονται αυτοί που σχετίζονται με τις τιμές (και ανακλώνται στην πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία) και αυτοί που δε σχετίζονται με αυτές, αλλά είναι εξίσου σημαντικοί. Στους τελευταίους περιλαμβάνονται οι διαφοροποιήσεις στο προϊόν, το τεχνολογικό περιεχόμενο των παραγόμενων αγαθών, η ποιότητα των προσφερόμενων προϊόντων, η ποιότητα των υπηρεσιών που σχετίζονται με το προϊόν (υπηρεσίες υποστήριξης) κλπ. Αυτοί αποτελούν ολόκληρη σειρά παραγόντων που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα ενός παραγωγικού συστήματος. Αν και δύσκολα εντάσσονται σε έναν ενιαίο ποσοτικό δείκτη, κρίνεται σκόπιμη η αναζήτηση ικανών μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν για να υπολογίζουν τα μεγέθη και τη δυναμική των ΚΜ της ΟΝΕ.

⁽¹²⁾ Altomonte C., Marzinotto B., *Monitoring Macroeconomic Imbalances in Europe: Proposal for a Refined Analytical Framework*, σημείωμα υπόψη της επιτροπής Οικονομικών και νομισματικών ζητημάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Σεπτέμβριο 2010.

⁽¹³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή – ΓΔ ECFIN, Ο αντίκτυπος της παγκόσμιας κρίσης στην ανταγωνιστικότητα και στις αποκλίσεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στην ευρωζώνη, Τριμηνιαία έκθεση για την Ευρωζώνη, αρ. 1/2010.

⁽¹⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυνόμενη Ευρώπη COM(2002) 714 τελικό.

4.2.2 Από τα πρώτα σχέδια της Επιτροπής ως προς την επιλογή δεικτών, παρατηρείται η υποτίμηση του αντίκτυπου των αυξημένων και αυξανόμενων ανισοτήτων μεταξύ των ΚΜ στη δημιουργία ανισορροπιών εδώ και πολλά χρόνια (τουλάχιστον τα τελευταία είκοσι) που χαρακτηρίζονται από ισχυρές ανισότητες, τόσο διανεμητικές όσο και μισθολογικές. Αξίζει να αναφερθεί ο ρόλος τους ως αιτίων της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, λόγω των ανισοτήτων μεταξύ της παγκόσμιας επέκτασης της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών και της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών ⁽¹⁵⁾.

4.2.3 Οι δείκτες που θα συμπεριληφθούν στον πίνακα αποτελεσμάτων πρέπει να αποσκοπούν στην επισημάνση των παραγόντων δημιουργίας ανισοτήτων στη συνολική προσφορά και τη ζήτηση λόγω φαινομένων μακροοικονομικού, χρηματοπιστωτικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Επί παραδείγματι, θα ήταν χρήσιμο να συμπεριληφθεί στον πίνακα αποτελεσμάτων τόσο ο δείκτης συγκέντρωσης του Gini, που εμφανίζει ιδιαίτερα αυξημένες τιμές για τις μεσογειακές και αγγλοσαξονικές χώρες ⁽¹⁶⁾ όσο και η διαφορά μεταξύ της υπάρχουσας και της δυνητικής παραγωγής μιας χώρας (παραγωγικό κενό), πράγμα το οποίο θα καθιστούσε δυνατή τη συνεκτίμηση του οικονομικού κύκλου.

4.2.4 Κρίνεται συνεπώς σκόπιμη η διεύρυνση του προβληματισμού ως προς τους δείκτες που θα περιλαμβάνονται στον πίνακα αποτελεσμάτων, προκειμένου να περιλαμβάνουν, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, τον ευρύτερο δυνατό αριθμό θεσμικών παραγόντων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ των οποίων η ΕΟΚΕ και η Επιτροπή των Περιφερειών.

4.3 Ταυτόχρονα, στην προσέγγιση της Επιτροπής ο παραλληλισμός μεταξύ της δημοσιονομικής και της μακροοικονομικής διακυβέρνησης μοιάζει ισχνός και στερείται επιστημονικής βάσεως. Αν και όντως υπάρχουν λόγοι που συνηγορούν υπέρ της διατήρησης της δημοσιονομικής πολιτικής των ΚΜ της ΟΝΕ υπό έλεγχο ⁽¹⁷⁾, όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισότητες στο εσωτερικό τους τα αίτια και ο τρόπος συντονισμού είναι πολύ πιο αμφιλεγόμενα, παρότι η διαδικασία παρακολούθησης πηγάζει από συγκεκριμένες ανάγκες ⁽¹⁸⁾.

4.3.1 Δεδομένων των πολλαπλών αιτίων ανισορροπίας, οι παράγοντες που πρέπει να ελέγχονται από κοινού είναι όντως πολυάριθμοι (συναλλαγές με το εξωτερικό, κόστος παραγωγής, διανεμητικές ανισότητες, παράγοντες ανταγωνιστικότητας σχετικοί ή μη με τις τιμές, κερδοσκοπικές φούσκες στην αγορά ακινήτων και τη χρηματοαγορά κλπ.) και συνδέονται επίσης με πολιτιστικά και κοινωνικά στοιχεία πέραν του συστήματος παραγωγής (για παράδειγμα, με τις προτιμήσεις και τη συμπεριφορά των καταναλωτών και των

⁽¹⁵⁾ ΔΟΕ-ΔΝΤ, Οι προκλήσεις της ανάπτυξης, της Απασχόλησης και της Κοινωνικής Συνοχής, έγγραφο συζήτησης στην κοινή διάσκεψη ΔΟΕ-ΔΝΤ, Όσλο, 13 Σεπτεμβρίου 2010 (σελ. 67-73).

⁽¹⁶⁾ ΟΑΣΕ, Κατανομή των εισοδημάτων και φτώχεια στις χώρες του ΟΑΣΕ: άνιση ανάπτυξη, **Οκτώβριος 2008**

⁽¹⁷⁾ Οι λόγοι αυτοί συνδέονται με τα αρνητικά φαινόμενα «διάχυσης» που προκαλούνται στο εσωτερικό μιας νομισματικής ένωσης από χώρες με υψηλό χρέος και σε βάρος των υπολοίπων, μέσω του κοινού δείκτη επιτοκίου. De Grauwe P., *Economics of Monetary Union* (Οικονομία της νομισματικής ένωσης), Oxford University Press, 2009, κεφάλαιο 10.

⁽¹⁸⁾ Tabellini G., *Reforming the Stability Pact: Focus on financial supervision (Μεταρρύθμιση του συμφώνου σταθερότητας: Εστίαση στη δημοσιονομική εποπτεία)*, VoxEU.org, Οκτώβριος 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο www.voxeu.org/index.php?q=node/5622.

αποταμιευτών). Πέραν των προβλημάτων αναγνώρισης και επιλογής αυτών των παραγόντων, τίθεται το ζήτημα του καθορισμού των επιπέδων συναγεμισμού και αυτό της «βαρύτητας» κάθε πηγής ανισορροπιών⁽¹⁹⁾.

4.3.2 Σε αυτά προστίθεται πως δεν είναι αυτονόητη η σχέση μεταξύ του εντοπισμού των ανισοτήτων (μέσω των επιπέδων συναγεμισμού), των διορθωτικών παρεμβάσεων και της επιτυχούς έκβασης των παρεμβάσεων εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Δεν είναι σίγουρο πως η παρέμβαση για την εγγύηση της μακροοικονομικής επανεξισορρόπησης θα επιτύχει τον εντοπισμό των καταλληλότερων οικονομικών πολιτικών προς τούτο. Ενδεχόμενες λανθασμένες αποφάσεις μάλιστα θα μπορούσαν να ευνοήσουν προκυκλικές πολιτικές, διευρύνοντας και παρατείνοντας το σημερινό στάδιο οικονομικής ύφεσης μέσω περιοριστικών παρεμβάσεων τη στιγμή που είναι απαραίτητες επεκτατικές παρεμβάσεις προς όφελος της ζήτησης. Ενδέχεται επίσης το μείγμα οικονομικών πολιτικών που χαράσσονται για επόμενους ΚΜ, αν και αναγκαίο για την αντιμετώπιση των εσωτερικών τους ανισορροπιών, να αποδειχθεί ακατάλληλο για την ΕΕ στο σύνολό της.

4.3.3 Οι δείκτες τους οποίους μοιάζει να προκρίνει η Επιτροπή για την εποπτεία – ιδίως οι τιμές και οι μισθοί, και κατά συνέπεια η ανταγωνιστικότητα – εξαρτώνται πρωτίστως από παράγοντες έξω από τη δημόσια σφαίρα (επιχειρήσεις και συνδικάτα) και άρα δεν ελέγχονται παρά έμμεσα και με καθυστέρηση από την οικονομική πολιτική, μέσω κινήτρων, ρύθμισης του ανταγωνισμού και κοινωνικού διαλόγου. Αυτό καθιστά τις μεταβλητές αυτές ακατάλληλες για αυτοματισμούς και έγκαιρες παρεμβάσεις, για αυτό δε η πρόταση της Επιτροπής τονίζει την ανάγκη ευελιξίας στην εφαρμογή των νέων κανόνων και συνεχούς αξιολόγησής τους.

4.4 Παράλληλα, η δέσμη νομοθετικών μέτρων που προτείνεται στερείται προβληματισμού ως προς τη νομισματική και πιστωτική πολιτική. Αυτή ωστόσο αποτελεί γονιμότερο πεδίο αναζήτησης μεγαλύτερου συντονισμού, στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής εποπτείας και του ελέγχου της υπερβολικής συγκέντρωσης χρέους (και παράλληλα, δανεισμού) στον ιδιωτικό τομέα⁽²⁰⁾, επί των οποίων η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταθέσει προτάσεις⁽²¹⁾. Δεν υπάρχει αναφορά στο ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ως παράγοντα οικονομικής σταθερότητας (σύμφωνα με την θεσμική αυτονομία που δικαιώς διαθέτει), παράλληλα με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες και τους νεοσυσταθέντες οργανισμούς Ευρωπαϊκή Επιτροπή Συστημικού Κινδύνου και Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών.

4.4.1 Οι τελευταίοι είναι, έστω και δυνητικά, σε θέση να θεσπίσουν συνετότερη και πιο προσεκτική ευρωπαϊκή πολιτική εποπτείας των πιστώσεων σε σχέση με το παρελθόν, όταν ακατάλληλοι κανονισμοί και πρακτικές επέτρεψαν τις υπερβολές και οδήγησαν κατά συνέπεια σε κρίση ορισμένα ΚΜ, θέτοντας σε κίνδυνο τη

σταθερότητα ολόκληρης της ΟΝΕ. Υπενθυμίζεται πως χώρες που σήμερα αντιμετωπίζουν δυσκολίες, όπως η Ιρλανδία και η Ισπανία, ητρώσαν έως το 2007 τις προδιαγραφές του ΣΣΑ, με ισορροπημένους προϋπολογισμούς και χαμηλό δημόσιο χρέος, τη στιγμή που σε επίπεδο πιστώσεων επέκτειναν την προσφορά, πράγμα που οδήγησε στη φούσκα των ακινήτων, χωρίς αυτή η υπερβολική επέκταση των πιστώσεων να απασχολήσει τις νομισματικές αρχές της ΕΕ. Αυτά τα προβλήματα συνδέονται επίσης με το ρόλο των οργανισμών αξιολόγησης, και ιδίως με τον αντίκτυπο των αποφάσεών τους στα δημόσια οικονομικά των ΚΜ, θέματα για τα οποία η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει την ανησυχία της⁽²²⁾.

4.4.2 Για αυτό το λόγο κρίνουμε σκόπιμη την εκχώρηση στην ΕΕ ειδικών εποπτικών και ρυθμιστικών εξουσιών που θα εμποδίζουν τις υπερβολικές επεκτάσεις των πιστώσεων στα ΚΜ, ιδίως όσον αφορά τα ενυπόθηκα δάνεια⁽²³⁾. Σε έναν ολοκληρωμένο χρηματοπιστωτικό χώρο όπως η ΟΝΕ θα ήταν σκόπιμο οι εποπτικές και ρυθμιστικές αρμοδιότητες να μην ανήκουν στις εθνικές αρχές αλλά σε τρίτο οργανισμό. Θα μπορούσαν δε να δοθούν αρμοδιότητες και εξουσίες στις νέες ευρωπαϊκές χρηματοπιστωτικές αρχές, προκειμένου αυτές να ασκήσουν αποτελεσματική την άμεση ή έμμεση εποπτεία του τραπεζικού συστήματος, παράλληλα με ρυθμιστικές παρεμβάσεις ως προς τις πιστώσεις, τα ρυθμιστικά κριτήρια των οποίων πρέπει να καθορισθούν.

4.5 Τέλος, η δέσμη νομοθετικών μέτρων που προτείνεται στερείται προβληματισμού ως προς τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Η ενδεχόμενη εμφάνιση ασύμμετρων κρίσεων στα ΚΜ της ευρωζώνης – δηλαδή διακυμάνσεις της προσφοράς ή της ζήτησης με αυξήσεις σε κάποιες χώρες και μειώσεις σε άλλες – καθιστά αναγκαία τη χρήση άλλων εργαλείων ευθυγράμμισης του οικονομικού συστήματος, δεδομένης της αδυναμίας ελιγμών είτε σε επίπεδο συναλλαγμάτων είτε σε επίπεδο επιτοκίων⁽²⁴⁾. Εκτός των τιμών και των μισθών, που γενικά στερούνται ευελιξίας, η οικονομική θεωρία υποστηρίζει πως το μόνο αποτελεσματικό μέσο σε αυτήν την περίπτωση είναι ένα σύστημα προϋπολογισμού με μεγαλύτερη ευελιξία και με περισσότερους πόρους σε σχέση με το σημερινό. Κάτι τέτοιο θα επέτρεπε την πραγματοποίηση μεταβιβάσεων από τις περιοχές που ωφελήθηκαν από την κρίση σε αυτές που ζημιώθηκαν, είτε μέσω αυτόματων σταθεροποιητών είτε μέσω της χρηματοδότησης πανευρωπαϊκών επενδυτικών προγραμμάτων (δηλαδή μέσω της έκδοσης ευρωομολόγων)⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τους οργανισμούς αξιολόγησης, ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 117, και με τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, ΕΕ C 54 της 19.2.2011, σ. 37.

⁽²³⁾ Spaventa L., *How to prevent excessive current account imbalances (Πώς να αποφευχθούν υπερβολικές ανισορροπίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών)*, EuroIntelligence, Σεπτέμβριος 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο http://www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews%5Btt_news%5D=2909&tx_ttnews%5BbackPid%5D=901&cHash=b44c8f9ae0.

⁽²⁴⁾ Εάν οι θετικές ή αρνητικές διακυμάνσεις εξισορροπούνται σε επίπεδο νομισματικής ένωσης, η κεντρική τράπεζα της Ένωσης δεν έχει πλέον λόγο να επέμβει στην νομισματική πολιτική (πρβλ. De Grauwe P., *Economics of Monetary Union (Οικονομολογία της Νομισματικής Ένωσης)*, ό.π., κεφ. 1).

⁽²⁵⁾ Monti M., *A New Strategy for the Single Market. At the Service of Europe's Economy and Society (Νέα στρατηγική για την ενιαία αγορά, στην υπηρεσία της οικονομίας και της κοινωνίας της Ευρώπης)*, Έκθεση προς τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μάιος 2010. Delors J., Fernandes S., Mermet E., *Le semestre européen: un essai à transformer. Notre Europe (Το ευρωπαϊκό εξάμηνο: μια προσπάθεια μεταμόρφωσης της Ευρώπης μας)*, Les Brefs, n. 22, Φεβρουάριος 2011. Amato A., Baldwin R., Gros D., Micossi S., Padoa-Schioppa C., *A new political deal for Eurozone sustainable growth: An open letter to the President of the European Council (Ένα νέο πολιτικό σύμφωνο για βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη: Ανοιχτή επιστολή στον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου)*, VoxEU.org, Δεκέμβριος 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο www.voxeu.org/index.php?q=node/5893.

⁽¹⁹⁾ Belke A., *Reinforcing EU Governance in Times of Crisis: The Commission Proposal and beyond (Ενίσχυση της διακυβέρνησης της ΕΕ σε περίοδο κρίσης: Η πρόταση της Επιτροπής και πέρα από αυτή)*, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung - DIW, Έγγραφο συζήτησης, Βερολίνο, Νοέμβριος 2010.

⁽²⁰⁾ De Grauwe P., *Why a tougher Stability and Growth Pact is a bad idea (Γιατί ένα σκληρότερο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι κακή ιδέα)*, VoxEU.org, Οκτώβριος 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο www.voxeu.com/index.php?q=node/5615. Giavazzi F., Spaventa L., *The European Commission's proposals: Empty and useless (Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: κενές και άχρηστες)*, VoxEU.org, Οκτώβριος 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο www.voxeu.org/index.php?q=node/5680. Tabellini G., *Reforming the Stability Pact: Focus on financial supervision (Μεταρρύθμιση του συμφώνου σταθερότητας: Εστίαση στη δημοσιονομική εποπτεία)*, VoxEU.org, Οκτώβριος 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο www.voxeu.org/index.php?q=node/5622.

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι επιπτώσεις της κρίσης του δημόσιου χρέους στη διακυβέρνηση της ΕΕ», ΕΕ C 51 της 17.2.2011, σ. 15.

4.6 Ως συμβολή στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ κινήτρων και κυρώσεων για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη, η ΕΟΚΕ συνιστά τα επιβαλλόμενα πρόσημα να μην κατανέμονται μεταξύ των κρατών μελών ανάλογα με το ακαθάριστο εθνικό εισόδημά τους (ΑΕΕ), όπως προτείνει η Επιτροπή, αλλά να διοχετεύονται στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.

4.7 Σε αυτή τη γνωμοδότηση η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ⁽²⁶⁾ πως οι κανονισμοί και οι αυτοματισμοί ενέχουν τον κίνδυνο όχι απλά να μην αποδώσουν καρπούς ως προς την πρόληψη σοβαρών κρίσεων, καθότι αυτές προέρχονται σχεδόν πάντοτε από έκτακτα και απρόβλεπτα γεγονότα, αλλά και να επιδεινώσουν την κατάσταση. Από τη μία πλευρά, ενδέχεται να μειώσουν την εμπιστοσύνη προς τα όργανα της ΕΕ, που στα μάτια των ευρωπαίων πολιτών απομακρύνονται από τις πολιτικές επιλογές και εμπιστεύονται τους «τεχνοκράτες των Βρυξελλών» - όπως αποδεικνύουν οι δημοσκοπήσεις του Ευρωβαρομέτρου ⁽²⁷⁾ - από την άλλη, παγώνουν την παραδοσιακή προσέγγιση της επίλυσης προβλημάτων που αφήνει σε δεύτερη μοίρα τα ζητήματα της ανάπτυξης, της κοινωνικής ισότητας και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, απειλώντας έτσι να ακυρώσει εν τη γενέσει τους στόχους της στρατηγικής Ευρώπη 2020.

4.8 Η ίδια βραχυπρόθεσμη οπτική που διέπει τις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες και η οποία έμοιαζε να έχει αναγνωριστεί ως βασικός παράγων της κρίσης μοιάζει σήμερα να καθοδηγεί την ευρωπαϊκή πολιτική ⁽²⁸⁾. Υπериσχύουν - τόσο στα όργανα της ΕΕ όσο και σε διακυβερνητικό επίπεδο ⁽²⁹⁾ - οι παρεμβάσεις «της στιγμής» για την αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων που απαιτούν ταχείες αποφάσεις, ή παράλληλα στις καθοριστικές εξελίξεις στην κοινή γνώμη των ΚΜ, τις οποίες παρακολουθούν με ενδιαφέρον οι πολιτικοί, ιδίως σε προεκλογικές περιόδους.

5. Προοπτικές παρέμβασης ενάντια στις μακροοικονομικές ανισορροπίες

5.1 Ο αποτελεσματικός συντονισμός των ευρωπαϊκών οικονομικών πολιτικών, που δεν επηρεάζεται από εκλογικές δυναμικές ή ξαφνικές μεταστροφές της κοινής γνώμης, διέρχεται αναγκαστικά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), την Επιτροπή των Περιφερειών και την ΕΟΚΕ, δηλαδή τα όργανα που εκπροσωπούν τους πολίτες και την κοινωνία των πολιτών. Έτσι μόνο μπορεί η διαδικασία συντονισμού που προβλέπεται από την Επιτροπή να προσδώσει ισχυρή δημοκρατική νομιμοποίηση στα προληπτικά και διορθωτικά μέτρα, και κατά συνέπεια να επιτύχει την ευρεία συναίνεση που μοιάζει αναγκαία για την αποτελεσματική τους εφαρμογή.

5.2 Ειδικότερα, στο ευρωπαϊκό εξάμηνο με τη σημερινή του μορφή, το ΕΚ έχει δευτερεύοντα ρόλο, που περιορίζεται στην

αρχική φάση του διαλόγου και την αρχική κατεύθυνση της διαδικασίας συντονισμού. Αντίθετα, θα μπορούσε να διαδραματίζει χρησιμότερο και αποδοτικότερο ρόλο μέσω του συντονισμού με τη δράση των εθνικών κοινοβουλίων στη φάση της συζήτησης και της έγκρισης του προϋπολογισμού των επιμέρους ΚΜ. Το ΕΚ μπορεί επίσης να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο στον καθορισμό του μακροοικονομικού πλαισίου αναφοράς, στην ιεράρχηση των προβλημάτων και στη χάραξη των οικονομικών πολιτικών. Μπορεί να αποτελέσει το χώρο χάραξης κοινής στρατηγικής που δεν περιορίζεται στη θέσπιση κανόνων και τυπικών διαδικασιών αλλά εξετάζει σε βάθος συγκεκριμένες πολιτικές για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και των προσδοκιών των ευρωπαίων πολιτών.

5.3 Η εστίαση στις ανισορροπίες ως προς την ανταγωνιστικότητα συνεπάγεται την αυξημένη προσοχή στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των κυβερνήσεων, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως στην ευρωζώνη, όπου τα ΚΜ δε διαθέτουν πλέον την εναλλακτική δυνατότητα αναπροσαρμογής της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Οι σχέσεις μεταξύ των κυβερνήσεων, των εταίρων του κοινωνικού διαλόγου (συνδικάτα και εργοδοτικές οργανώσεις) και της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της Επιτροπής.

5.4 Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΟΚΕ, ως συμβουλευτικός οργανισμός των ευρωπαϊκών οργάνων, μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, λειτουργώντας ως φόρουμ ενθάρρυνσης του διαλόγου μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η προστιθέμενη αξία της ΕΟΚΕ είναι ακριβώς η αντιπροσώπευση των οργανώσεων που μπορούν να επιτύχουν, μετά από τη δέουσα αξιολόγηση, τη συναίνεση ως προς τις οικονομικές πολιτικές των ΚΜ. Αυτό επιτρέπει στην ΕΟΚΕ να συμβάλει σημαντικά στο έργο και στην ευαισθητοποίηση όχι μόνο των πολιτικών ηγετών, αλλά κυρίως των πολιτών των ΚΜ και του παραγωγικού, κοινωνικού και πολιτικού ιστού της ΕΕ.

5.4.1 Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να καθιερώσει ετήσια ειδική συνεδρίαση για τη συζήτηση των συστάσεων και του τρόπου επίτευξης συναίνεσης όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις σε εθνικό επίπεδο, λαμβανομένου υπόψη του κοινωνικού αντικτύπου των υιοθετούμενων μέτρων ⁽³⁰⁾. Αυτή η συζήτηση θα μπορούσε να διεξαχθεί το φθινόπωρο, μετά την επίσημη υιοθέτηση των συστάσεων προς τα ΚΜ, τα συμπεράσματα των οποίων θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση της συζήτησης με τις αντίστοιχες εθνικές ΟΚΕ, τα εθνικά κοινοβούλια και το ΕΚ, πράγμα που θα επιτρέψει την καλύτερη αξιολόγηση των στρατηγικών που θα υιοθετηθούν καθώς και τον καταμερισμό τους σε εθνικό επίπεδο.

5.5 Σκόπιμη κρίνεται επίσης η εντονότερη και λειτουργικότερη χρήση του μακροοικονομικού διαλόγου (MED). Αναβαθμιζόμενος ποιοτικά, ο τελευταίος θα καταστεί μέσο από κοινού αξιολόγησης, από τις κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους της οικονομικής κατάστασης σε επίπεδο ΕΕ και των μέτρων που πρέπει να ληφθούν, σε στενή σύνδεση με τη διαδικασία του κοινωνικού διαλόγου και τις διαβουλεύσεις σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου η δυναμική της ΕΕ να συντονιστεί με τις εθνικές δυναμικές όσον αφορά την κοινωνική συμβατότητα.

⁽²⁶⁾ Όπως το έκανε και στη γνωμοδότηση της *Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών*, ΕΕ C 107 της 6.4.2011, σ. 7.

⁽²⁷⁾ Η μείωση της εμπιστοσύνης δεν σχετίζεται τόσο με τα ίδια τα όργανα της ΕΕ όσο με τη χρησιμότητα της συμμετοχής σε αυτήν. Στοιχεία του Ευρωβαρομέτρου 73 - Πρώτα αποτελέσματα, ερωτήματα Q49a και Q410a.

⁽²⁸⁾ Monti M., *Europe must buck short-term tendencies (Η Ευρώπη πρέπει να υπερπηδήσει τις βραχυπρόθεσμες τάσεις)*, Financial Times, 13 Δεκεμβρίου 2010.

⁽²⁹⁾ Πρόκειται για το σύμφωνο ανταγωνιστικότητας που παρουσίασαν οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας την 4η Φεβρουαρίου 2011.

⁽³⁰⁾ Όπως προτάθηκε στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ *Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών*, ΕΕ C 107 της 6.4.2011, σ. 7.

5.5.1 Η πρόληψη και η διόρθωση των ανισορροπιών δεν μπορεί να αποτελεί αποκλειστικά υπόθεση της Επιτροπής και των κυβερνήσεων των ΚΜ ⁽³¹⁾. Η διαδικασία διαμόρφωσης των μισθών και των τιμών αποτελεί καθοριστική πτυχή του ευρύτερου μηχανισμού παρακολούθησης των μακροοικονομικών ανισορροπιών: κατά συνέπεια κάθε σχετική πολιτική δράση πρέπει να συνυπολογίζει το άρθρο 153 (5) της Ευρωπαϊκής Συνθήκης και να περιλαμβάνει τους κοινωνικούς εταίρους, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Προς τούτο, ο MED σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να ενισχυθεί μέσω σταθερής δομής και οργάνωσης, ενώ σε εθνικό

επίπεδο μέσω βελτίωσης της σχέσης του με τον κοινωνικό διάλογο και τους αρμόδιους φορείς. Οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να στηρίζουν και να ενθαρρύνουν την παρουσία επιχειρήσεων και συνδικάτων σε αυτούς τους οργανισμούς καθώς και τις συνεπαγόμενες μορφές συλλογικής διαπραγμάτευσης. Δεδομένης της πολυπλοκότητας και των καθυστερήσεων στη διόρθωση των ανισορροπιών μέσω εθνικών μεταρρυθμίσεων, η ενίσχυση του MED μπορεί να τον καταστήσει αποτελεσματικότερο, ταχύτερο και συντονισμένο μέσο διατήρησης της συνοχής μεταξύ των μακροοικονομικών προβληματισμών και της δυναμικής της αγοράς εργασίας.

Βρυξέλλες, 5 Μαΐου 2011.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽³¹⁾ Watt A., *Economic Governance in Europe: A Change of Course only after Ramming the Ice*, Social Europe Journal (Οικονομική διακυβέρνηση στην Ευρώπη: αλλαγή πορείας μόνο μετά τη θραύση του πάγου), 30 Ιουλίου 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο www.social-europe.eu/2010/07/economic-governance-in-europe-a-change-of-course-only-after-ramming-the-ice. Watt A., **European economic governance: what reforms are to be expected and what are needed**, paper for European Alternatives (Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση: ποιες μεταρρυθμίσεις αναμένονται και ποιες χρειάζονται, άρθρο για τις εναλλακτικές της Ευρώπης), 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο: www.euroalter.com/wp-content/uploads/2010/11/Watt-ENG.pdf.